

KIRSAL KALKINMA SABIR VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İSTER

Dr. Tuba ALBAYRAK
Yozgat Bozok
Üniversitesi Ziraat
Fakültesi Tarım
Ekonomisi Bölümü
Öğretim Üyesi

Kırsal kalkınma artık sadece köylerin refahını artırmak değil ekolojik dengenin korunmasından gıda güvencesine kadar uzanan hayati bir zorunluluk. Kırsal kalkınma konusunu tüm yönleriyle ele aldığımız bu sayımızda tarımsal yayım çalışmalarından dijitalleşmeye, gençlerin toprağa dönüşünden kooperatifçiliğin gücüne kadar kırsalın geleceğini çok boyutlu bir perspektifle ele almak için Yozgat Bozok Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Tuba Albayrak ile bir araya geldik. Albayrak, tarımsal yayım çalışmalarının gençlerin kırsalda kalmasında, dijital tarım uygulamalarının yaygınlaşmasında ve gıda güvenliğinin sağlanmasında hayati rol oynadığını vurgularken sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sabır ve gönüllülükle mümkün olabileceğine dikkat çekti.

Kırsal kalkınma nedir, kapsamından söz eder misiniz? Günümüzdeki çok boyutlu (sosyal, çevresel, ekonomik) kırsal kalkınma anlayışını nasıl yorumlarsınız?

Aslında sorunun içinde cevabın önemli detayları gizlenmiş durumda, artık “kırsal kalkınma” deyince köylerde yaşayan insanların refah düzeyini artırmak aklımıza gelmemeli. Artık yol ayırımında olduğumuz için bu kavramın çok boyutlu olduğunu kavramamız gerekiyor. Neden yol ayırımına geldik diyorum çünkü Türkiye’de ve hatta tüm dünyada insanların sağlıklı beslenebilmesi, gıda güvencesinin sağlanabilmesi ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşabilmemiz için bizim ilk önce ve kesinlikle kırsalı kalkındırmamız gerekiyor.

Kırsal kalkınmanın hem teorik ve hem de pratik olarak farklı bilim insanlarına ait, farklı kitaplarda onlarca farklı tanımı mevcut. Ama bence en çarpıcı olanı ve özet tanımı kırsal kalkınma eşittir insanların ve diğer tüm canlıların mevcudiyetinin korunmasıdır. Çok iddialı ama çok da doğru bir tanımlama olduğunu düşünüyorum. Çünkü kırsal en temeldir ve kalkınmaya oradan, en elzem noktadan başlamamız gerekiyor. Sorunuzun içeriğinde bulunan sosyal, çevresel ve ekonomik tüm perspektiflerden bakalım. Önce kırsalı yani üreticiyi, çiftçiye geliştirmek, kalkındırmak zorundayız, kırsaldaki çiftçi mevcudiyetini korumamız gerekiyor. Tabii ki kırsaldaki toprağı, suyu, havayı, ormanı, mera alanlarını, hayvanları (hem yabani hayvanları hem de çiftlik hayvanları) korumamız gerekiyor. Her şey en temelde, yerelde başlar. Temiz su, temiz hava, temiz toprak; bunlar en temel ihtiyaçlarımız ve bizim bunları geliştirmeye ve korumaya kırsal alanlardan başlamamız gerekiyor.

GÖÇÜ TERSİNE ÇEVİRMEK MÜMKÜN

Gençlerin kırsaldan göçü konusunda ne düşünüyorsunuz? Şehirlere göçün arkasındaki itici faktörler nelerdir? Bu göçü tersine çevirmek için kırsal kalkınma alanında neler yapılmalı?

Bu soru çok önemli, köyden şehirlere göç problemi ülkemizde 1950’li yıllardan itibaren yaşadığımız bir problem. Şimdi düşünelim genç bir birey neden köyünde kalsın ki? İstihdam olanaklarının, sosyal ve kültürel olanakların az olmasından dolayı büyük şehirlerde yaşamayı tercih ediyorlar. Eğer genç insanlara köylerinde iş olanaklarını veya var olan işletmelerini koruyup geliştirme fırsatı verebilirsek zaten kendisi işinin

“ Altyapı ve üstyapı hizmetleri gibi önemli kırsal kalkınma hizmetleri ülkenin hemen hemen her noktasına götürülmektedir. Bu konuda ben çok ümitliyim artık genç nesil tarımsal üretimin ve gıda sektörünün öneminin farkındadır. ”

başına geçip üretimine devam edebilecekler. Burada önemli nokta şu; tarımsal üretim sadece tarlada kazma kürek ile yapılan bir iş olmaktan çoktan çıkmıştır, gençlere tarımsal üretimde dijitalleşme ile birlikte üretimde artışın nasıl yapılabilceğini, e-ticaret ve markalaşma ile ürünlerini satabileceklerini, kooperatifler ile pazarlama kanallarının kolaylaşabileceğini göstermemiz ve öğretmemiz gerekiyor. Bu konuda tarımsal yayım çalışmaları hayati önem kazanıyor. Çiftçiye yerinde, onların topraklarında tarım 4.0’ın getirdiklerini nasıl

üretime kazanabileceklerini hem teorik hem de pratik olarak göstermemiz gerekiyor. Burada da üniversitelerimizin ziraat fakülteleri, araştırma enstitülerimiz; Tarım ve Orman Bakanlığının projeleri devreye giriyor. Göçü tersine çevirmek mümkün ama bu tarımsal yayım çalışmaları gibi zahmetli ve uzun vadeli programlarla sağlanabilir.

GENÇ NESİL, TARIMSAL ÜRETİMİN ÖNEMİNİN FARKINDA

Çiftçinin ve o çiftçinin gelecek nesillerinin toprağına sahip çıkması için kendini güvende hissetmesi, para

kazanması ve diğer ihtiyaçlarını rahatça karşılayabilmesi gerekir. Bu da genç çiftçinin işletmesini büyütebilmesi, örgütlenerek elde ettiği ürünlerini satabilmesi demektir. Artık gençler toprağına sahip çıkıyor, dijital tarım uygulamaları ile gençler daha çok üretiyor, markalaşarak ürününe sahip çıkıyor ve hem kendisinin hem de yaptığı işin çok değerli olduğunun farkına varıyor. Bunun yanında sağlık hizmetlerine ulaşım, kültürel aktivitelere katılım gibi faktörler de çok önemli. Örneğin köyde kadınların kuaföre gitmesi artık sorun teşkil etmemeli ya da köyün kütüphanesi olmalı. Bunlar adım adım tüm ülkede uzun vadede çözülebilecek sorunlardır. Altyapı ve üstyapı hizmetleri gibi önemli kırsal kalkınma hizmetleri ülkenin hemen hemen her noktasına götürülmektedir. Bu konuda ben çok ümitliyim artık genç nesil tarımsal üretimin ve gıda sektörünün öneminin farkındadır.

KURUMLARARASI İLİŞKİ ÖNEMLİ

Kırsal kalkınma ile ilgili birçok projenin başarılı ol-

ması için nelere dikkat edilmesi gerekiyor? Başarısız olanlarda, bu başarısızlığın nedenleri neler olabilir?

Kırsal kalkınma çok boyutlu ve çok önemli bir süreçtir. Merkezinde insan, üretim ve doğa bulunduğu için iyileştirmelerin ve yapılan işlerin kalitesini artırmanın sonu yoktur. Şu noktayı atlamamalıyız; kırsal kalkınma çalışmaları sabır ve sürdürülebilirlik isteyen işlerdir. Uzun vadeli, çok paydaşlı, hemen hemen herkesi ilgilendiren, ekonomik olmasının yanında sosyal bir sorumluluktur. Projelerdeki değerlendirme raporları detaylı ve özenli hazırlanmalıdır ve daha sonraki projelere rehber olmalıdır. Kurumlararası ilişki ve bağlantı burada önemlidir. Kırsal kalkınmayı kamu kurumlarının yanı sıra özel işletmeler, sivil toplum kuruluşları ve kooperatifler de önemserler ve projeler yapar, hayata geçirirler. Saydığımız kuruluşların arasındaki iletişim ve bağ burada birbirini tekrar edici işler olarak değil de birbirlerini tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olabilmesi için iletişimleri kuvvetli olmalıdır, rekabetçi değil destekleyici olmalıdır. Tamamlayıcı ve kapsayıcı çalışmalar kırsal kalkınma çalışmaları için elzemdir. İşte projelerdeki başarısızlıklar buralardaki iletişim sorunlarından kaynaklanıyor olabilir.

HALKIN GÖNÜLLÜ KATILIMI ŞART

Örneğin bir bölgede yöresel ürünlerle alakalı projeler yapıyorsanız, burada daha önce yapılmış projeler ve değerlendirme raporları incelenmelidir. O bölgeye giderek mevcut durum analizi yapılmalıdır.

Yani masa başında değil sahaya, alana giderek oradaki koşullara uygun, oranın ihtiyacı olan projeler ve planlamalar yapmamız gerekir. Kırsal kalkınmayı sağlamak istiyorsak halkın katılımı şarttır. Yaptığınız ya da planladığınız çalışmalarda üreticiler ve kırsalda yaşayan insanlar gönüllü olarak projenizi sahiplenmeli ve katılım sağlamalıdır. Gönüllülük burada anahtar kelime. Hedeflerinizi ne kadar çok insan benimserse başarı oranınız o kadar artacaktır. Konunun önemini şöyle de anlayabiliriz; proje üretmekte sorun yok ama onu çiftçiye, genç üreticilere ve gelecek nesillere anlatmamız ve sahiplendirmemiz gerekiyor.

GIDA GÜVENLİĞİ ÇİFTÇİDE BAŞLAR

Kırsal alandaki yetişkin ve genç çiftçilerin değişen koşullara adaptasyonunu sağlamak için verilen eğitim ve yayım/danışmanlık hizmetlerinin içeriği ve sunum şekli sizce yeterli mi?

Artık gençler toprağına sahip çıkıyor, dijital tarım uygulamaları ile gençler daha çok üretiyor, markalaşarak ürününe sahip çıkıyor ve hem kendisinin hem de yaptığı işin çok değerli olduğunun farkına varıyor.

Bu sorunuzla tam da önemli noktaya gelmiş bulunmaktayız. Çiftçi eğitimleri dünyanın genelinde önem arz ediyor. Tarım ve Orman Bakanlığının yaptığı yayım hizmetleri bu anlamda çok kıymetli. Yeni teknoloji transferleri ile ilgili yayım çalışmalarını düşünelim. Örneğin organik gıda veya gıda güvenliği yönetim sistemlerini anlatarak aslında çiftçiye ürettiği ürünün yanında toprağını, suyunu ve havayı nasıl temiz tutması gerektiğini ziraat mühendisi arkadaşlarımızın hem teorik hem de pratik olarak yerinde anlatması, uygulamalı göstermesi gerekiyor. Bunu yaparken zorlama ya da korkutma yoluyla değil istatistik veriler, akademik çalışmaların raporları, daha önceden yapılmış projelerin öncesi-sonrası fotoğrafları ve videoları kullanılabilir. Gıda güvenliği, gıda güvencesi, iklim değişikliği gibi tüm dünyayı ilgilendiren en önemli konular çiftçide başlar. Çiftçi temiz tohumla temiz toprakta temiz su ile yetiştirdiği buğdayla ekmek yapacak ki biz güvenli sağlıklı ekmek yiyebilelim. Buradaki kritik nokta ülkemizdeki üreticilerin, çiftçilerin ve tarıma dayalı sanayi işletmecilerinin konunun önemini anlamaları ve öğrendiklerini uygulamalarıdır. Çiftçiler ve işletme sahipleri projeye sahip çıkarlarsa döngüyü tamamlama şansımız olabilir. Kamu kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarına, tarımsal örgütlere burada çok büyük görevler düşüyor. Yozgat Bozok Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümündeki öğrencilerimizle Tarımsal Yayım ve Haberleşme dersini beraber yürütüyoruz, derslerde de hep birlikte görüyoruz ki gönüllülük esasına dayanan çiftçi eğitimleri tüm çalışmaların esasını ve temelini oluşturmakta. Bu yüzden tüm genç ziraat mühendisi arkadaşlarımıza büyük sorumluluk düşüyor. Biz de bunları derste teorik ve uygulamalı bir şekilde anlatmaya gayret ediyoruz.

Türkiye'nin kırsal kalkınma politikaları ile dünyadaki uygulamaları kıyaslarsak ne gibi farklar var?

Her ülkenin coğrafi şartları, iklimi, yetiştirdiği ürünleri, ekonomisi, kültürü birbirinden çok farklı. Başta kalkınmayı yapacak çiftçi birbirlerinden farklı. Bu sebepten dolayı örneğin ekvator bölgesindeki bir kırsal kalkınma projesi bizde başarı getirmeyebilir. İnsanı ve doğa şartları dâhil her şeyi farklıdır ama başarılı ve uygulandığı diğer ülkelerde de başarı oranı yüksek çalışmalar tabii ki vardır. Bunların başında tarımsal kooperatifleme uygulamaları geliyor. Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunda görülen kırsal

“ Kırsal kalkınmayı sağlamak istiyorsak halkın katılımı şarttır. Yaptığınız ya da planladığınız çalışmalarda üreticiler ve kırsalda yaşayan insanlar gönüllü olarak projenizi sahiplenmeli ve katılım sağlamalıdır. ”

turizm, kırsalda yaşam, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırımlar gibi konular hâlihazırda Türkiye'de de yapılmaya başlandı ve hayata geçirilmiş önemli projeler var. Kırsal turizm için finansman ayrılmakta ve IPARD fonları da bu konuda yeni genç girişimcilere destek veriyor. Avrupa Birliği'nin finansman olarak desteklediği LEADER programı Türkiye'de de başarılı şekilde uygulanıyor. Pandemi döneminde ve sonrasında kırsalda sadece çiftçi ya da kısa dönem turistler değil hayatının geri kalanını kırsal alanda planlayan, tasarlayan birçok insan mevcut. Yeşil tarım yani yenilenebilir enerji kaynaklı, organik tarım yapan çiftlik sayımız birçok AB ülkesinden daha iyi durumda. Türkiye yüzölçümü bakımından, nüfus bakımından ve tarımsal ürün çeşitliliği bakımından birçok ülkeden daha büyük; bu da kırsal kalkınma çalışmalarının sonuçlarını hemen değil de uzun vadede, daha sonraki nesillerde göreceğimiz anlamına geliyor.